

dvojezičnost. Ako pa si je odbor s svojo dvojezičnostjo hotel pridobiti podporo Nemcev in takozvanih nemškutarjev, znači to, da iztezamo roke po pomoči onih, ki sicer dajo pomoč, a obenem zahtevajo, da se odrečemo njim na ljubo vsem svojim narodnim in jezikovim pravicam, ki bi jim morali za skledico borne leče prepustiti prvenstvo v lastni družini.

Zdaj veš, Joško, kako se boš v prihodnje ravnal, če bi si kje na Slovenskem izmislili, zidati šolo potom srečkanja ter si boš lahko sam dal odgovor na svoja vprašanja.

Dohtar Rovan.

Dopisi.

Goriško.

V Dornbergu smo 3. t. m. položili v zemeljsko naročje vpokojenega nadučitelja Ignacija Križmana, očeta povsod priljubljenih tovarišev sedanjega dornberškega in šempaskega nadučitelja ter tasta tudi nadučitelja Fr. Vodopivca v Brestovici. Lepemu vinorodnemu Dornbergu učiteljujejo torej že nad pol stoletja vedno le Križmani in to najprej ded, potem ravnokar umrli oče in sedaj njegov sin, naš ljubljani »Nace«.

Učiteljstvo našega okraja je sijajno dokazalo, da je visoko spoštovalo vzornega blagopokojnika in da iskreno ljubi ob odprtem grobu plakajočo rodbino Križman, posebno pa svoja agilna in delavna tovariša Ignacija in Franceta. Bili smo pri veličastnem pogrebu vsi, prav vsi iz cvetne naše vipavske doline in goriške okolice, da celo iz daljnih Brd smo prihiteli tovariši in tovarišice, da počastimo spomin blagopokojnika, da obrišemo bridko solzo iz očesa našima dragima tovarišema! Prihitel je tudi naš blagorodni g. nadzornik Finžgar ter znova pokazal, da je povsod prvi poleg, kjer more pomnožiti naš ugled. Tudi g. c. kr. šolski svetnik Vodopivec je vrgel s potrptim srcem grudo zemlje v grob svojega tolakoletnega prijatelja, sovrstnika in učitelja. Tudi kolegijalni predsednik deželnega učiteljskega društva tovariš Jacobi iz Gorice je stisnil z najiskrenejšim sočutjem roki plakajočima sinovoma blagopokojnega.

Osobito pa žaluje ob odprtem grobu nepozabnega sovrstnika in pobratima naš sivolasi, vedno v srcu in mišljenju mladi Tomaž.

Tudi prečastiti gg. duhovniki iz okolice so se udeležili sprevoda. Vsi veljaki iz okolice in vsi domačini so prihiteli na gomilo ter pošiljali k nebeškemu prestolu iskrene molitvice v blagor nepozabnega sivolasega vzor-učitelja, katerega blaga duša je z zadovoljnim očesom zrla iz rajskega veselja in blagoslavljala svoje plakajoče otroke, blagoslavljala našo vrlo učiteljsko četo, ter ji klicala: »Naprej k prosveti in svobodi!«

Ob odprtem grobu je govoril tovariš Bajt par črtic iz življenja blagega pokojnika. Učiteljstvo je nosilo nagrobne vence deželnega ter okrajnega učiteljskega društva in druge. V domači hiši so mu zapeli spretni dornberški pevci »Oj kak grenek tužen« in na pokopališču zopet »Blagor mu, ki se spočije«. Peli so izborno in s sočutjem — saj so peli hvaležni učenci svojemu ljubljenu učitelju. Čast jim!

Blagopokojni nadučitelj Ignacij Križman je poučeval naprej v Kobaridu, odtod je šel v Miren, a kmalu — po dveh kratkih letih — ga je mila usoda dovedla v domači rodni kraj, katerega je ljubil z vsem svojim srcem. Dornbergu je posvetil vse svoje moči. Učiteljeval, tajnikoval,

orgljal, poučeval narodno petje, vinorejo in sadjerejo nad trideset let ter bil mož, katerega se je porabilo povsod, pri vsakem rodoljubnem delu. Nikako čudo ni, da je končno omagal pod tolikim bremenom, katerega je tako pogumno nosil, dokler ni omagal kakor junak, dokler ga ni, pred sedmimi leti zadela kap v šolski sobi pred šolsko mladino, odkoder so ga odnesli telesno skrušenega in uničenega v posteljo. Opomogel se je pod skrbnim negovanjem svoje blage soproge in ljubečih otrok vsaj toliko, da je kakšna tri leta še šetal okrog in se mogel tudi razgovarjati, le s silo sicer — a vendar je šlo. Zadnja leta je pa telesno popolnoma onemogel. Mrtev je bil oni jezik, s katerega pomočjo je skoraj štirideset let poučeval nežno mladino in svoje ljubljene Dornberžane. Končno pa je dne 1. marca umrl ter rešil britkega trpljenja sebe in svoje domače.

Blagopokojnik je imel 66 let. Rekli bi skoraj, da je to že dolga doba človeškega življenja, katerega pa ne merimo po množini let, temveč po množini blagih plemenitih činov, katere človek napravi v blagor svoje družine, v korist občine, v narodovo srečo in v blagobit vsega človeštva. Blagopokojnikovo življenje vse je bilo v polni meri le en tak plemenit čin, ki je trajal od nastopa njegove službe do njegove popolne telesne onemoglosti. Bil je blag soprog, skrben oče svojim otrokom, ki so mu obupajoč lajšali britko trpljenje v dolgi bolezni, ki so mu potrti v britki žalosti zatisnili ono blago očetovsko oko, ki jih je s toliko ljubeznijo in skrbjo vodilo po potih pravega poštenja in neumornega delovanja. Občini Dornberg je bil požrtvovalen učitelj v šolski sobi in izven iste, neumoren tajnik, spreten organist in pevovodja ter brezplačan svetovalec vsakemu domačinu v vsakem opravilu. Hvaležna srca vrlih Dornberžanov gotovo najbolj počaste spomin blagopokojnikov, ako se z isto ljubeznijo oklenejo njegovega sina, sedanjega delavnega nadučitelja. Kdor se pa tako žrtvuje z neumornim delom sreči svoji obitelji, domači občini, ljubljenu narodu ter v obče blaginji človeštva, gotovo najde svojo zaslužen plačilo nad zvezdami, kjer ga vsemogočni Stvarnik z nebeškim veseljem sprejme v krog svojih izvoljencev.

Ob sklepu teh vrstic kličem Vam — nepozabni moj voditelj: »Uživajte zaslužen plačilo nad zvezdami! Počivajte sladko v domači rodni zemlji!« Tebi pa ljubljena rodbina Križman, a osobito Vama predraga pobratima Nace in France želim, da bi se kmalu utolažila v hvaležnem otroškem spominu na blagega roditelja, saj:

»Lepše solnce njemu sije,
lepše zarja rumeni.«

Alojzij.

Istra.

Iz Istre nam piše prijatelj: V zadnjem dopisu sem napisal ob kratkem, kako po mačehovsko skrbi naša slovanška delegacija za učiteljstvo in sploh za šolstvo. Danes mi dovolite, naj opišem nekoliko mačehovsko ravnanje naših oblastni.

Omenil sem že, da je deželni zbor sprejel l. 1901. zakon, s katerim se je nekoliko izboljšalo učiteljstvu materialno stanje. §. 24. istega zakona določuje, da se mora $\frac{1}{10}$ učiteljskih mest uvrstiti v I. plačilni razred, $\frac{4}{10}$ v II. plačilni razred, in $\frac{5}{10}$ v III. plačilni razred, ker je tudi v Istri v veljavi krajevni sistem. Ta sistem pa se razume tako, da imajo v krajih I. in II. plačilnega razreda to plačo le nadučitelji, a vse drugo učiteljstvo uživa plačo nižjega razreda. Izjemo dela le učiteljica v Podgradu, ki je poročila

sodnijskega adjunkta in tako privedla zeta v šolsko poslopje, le ona uživa plačo enakega razreda s svojim nadučiteljem.

Ravno isti § deželnega zakona določa, da ima deželno šolsko oblastvo dogovorno z deželnim odborom od deset let do deset let razvrstiti po razredih vsa učiteljska mesta. Vsakdo bi mislil, da sta se deželna šolska oblast in deželni odbor dogovorila in prevrstila učiteljska mesta takoj, ko je ta zakon zadobil pravno moč. Mogoče bi se zgodilo to drugod, a pri nas v Istri ne. Službena mesta so ostala še vedno razvrščena tako, kakor so bila razvrščena pred tem zakonom, s prevrstitvijo odlaša se torej že nad dve leti in to le zaradi tega, ker bi prišla malenkost učiteljskih mest v boljše plačilne razrede. In kaj pravi učiteljstvo k temu? Večina doma malo na tihem godrnja, in pri tem ostane. Le učiteljsko društvo za koperski okraj se je drznilo toliko, da je prosilo v pretečenem poletju deželni šolski svet, naj poskrbi, da se izvrši ta prevrstitev, a rešitve na to prošnjo ni še danes. Kaj so naredila druga učiteljska društva, mi ni znano, a najbrže nič. Mirno čaka vsak v svojem kotičku, kdaj se bo zljubilo oblastnijam izvršiti ta § deželnega šolskega zakona. Dvomimo, da bodo oblastnije toliko pravične ter da nakažejo priboljšek ob prevrstitvi onemu, kogar zadene ta od 1. septembra 1901 t. j. od dneva, ko je zakon zadobil pravno veljavo. Oni tovariš, ki bo deležen tega priboljška, bo vesel, da mu ga nakažejo od dneva naprej in niti mislil ne bo, da mu je zakon določil ta priboljšek že od 1. septembra 1901. Enaka se je godila, ko so se premenile decenije v kvinkvenije. Oškodovaniso bili nekateri tovariši kar za eno kvinkvenijo, a rekuriral ni nihče. Kasneje je marsikdo pomrmral proti nadzorniku, a ta mu je kratko povedal: »Zakaj se niste pritožili na višjo oblast?« In pri tem je ostalo.

Moj opomin je ta-le: »Slovansko učiteljstvo v Istri zbudi se, misli in prouči do dobrega državne in posebno deželne šolske zakone, pa dobiš v njih marsikatero mrvice, ki jo je določil zakonodajalec tebi, a ti jo razne oblastnije premišljeno ali nepremišljeno, hote ali nehote kratijo. In ko to zapaziš, posvetuj se s tovariši in neustrašeno nastopi pot pritožbe, saj sta si tem potem pred kratkim pridobila dva tovariša izdatne vsotice. Opozarjam te, posvetuj se le s tovariši in ne s kakimi nazovi-prijatelji učiteljstva, ker sem prepričan, da so ti prijatelji večinoma neodkritosrčni prijatelji, ki nam zavidajo vsako mrvice. Tovariši, zbudite se, da si zadobimo ugled in upoštevanje, a to bo, če nastopimo vsi vezani v trden krog, ki se ne da razrušiti in ne, ako se bomo vezali na one nazovi-prijatelje učiteljstva. Zgodovina nas uči, da tudi v drugih deželah uživa učiteljstvo le to, kar si je samo priborilo, in nič onega, kar bi mu bili podelili nazovi-prijatelji.

Dr. Sitnež.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani prosi najvljudneje vsa okrajna učiteljska društva, da bi blagovolila ustreči prošnji »Zavezinega« vodstva s tem, da bi izbrala poverjenike za naročitev društvenih listov. Imena in bivališča izvoljenih poverjenikov naj se prijavijo vodstvu »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev« v Ljubljani.

Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani ima svoj letni občni zbor v sredo dne 30. t. m. v »Narodnem domu« v Ljubljani.

Odbor »Slovenske Šolske Matice« je imel 13. februarja 1904. sejo. 1. Sklenilo se je, kar najhitreje izdati »Spominski list« za mladino, ki zapuša šolo. 2. Odbor nima odgovoru predsednika na predlog gosp. nadučitelja L. Perkota ničesar dostaviti. Sicer pa se bodo vnovič povabile tiskarne, v katerih se ne tiska noben politično prononsiran list, naj stavijo svoje ponudbe; tisk se odda onim tiskarnam, ki bodo stavile najugodnejše pogoje. 3. Glede na glasovanje pri zadnjem občnem zboru se konstatira: Navzočnih je bilo kakih 60 društvenikov; za predlog o tisku društvenih publikacij je glasovalo 11 članov; § 22. pravil »Slov. Šolske Matice« pa pravi, da mora sklepom pritrditi nadpolovična večina navzočnih društvenikov; predlog torej po pravilih ni obveljal. Točka 2. in 3. naj se objavita sedaj v šolskih listih in pozneje v Letopisu. 4. Za l. 1904. se izdajo knjige: Ped. Letopis, Učne slike in Realna knjižnica. Ako bi Letopis postal preobširen, izidejo razprave v posebni četrti knjigi. Knjige se tiskajo vse v 2500 izvodih. 5. »Šolska Matica« bo skrbela za knjigo o domači vzgoji ter v to svrhu stopila v zvezo z »Družbo sv. Mohorja.« Poedina poglavja tega staršem namenjenega spisa naj bi služila »šolskim večerom za starše« in se uporabljala za predavanja po bralnih društvih itd.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj zboruje dne 19. marca 1904 ob 1/2 11. uri dopoldne v okoliški deški šoli v Celju po nastopnem vzporedju. 1. Zapisnik. 2. Petje. 3. Društvene zadeve in nasveti. 4. Prosto predavanje. 5. Iz šolske prakse. K prav številni udeležbi vljudno vabi odbor.

Književnost in umetnost.

Cenjenim gg. tovarišem in gdč. tovarišicam, ki so se bili svoječasno naročili I. zv. »Iz knjige življenja«, se s tem najvljudneje zahvaljujem, ker so se odzvali mojemu vabilu na naročbo v tako častnem številu ter naznanjam, da izide II. zvezek prav v kratkem. Razpošiljati se začne še pred prazniki. Upam, da mi ostanejo zvesti vsi dosedanjji naročniki. Zato nisem sedaj razposlal naročilnih pol kakor prvič, ampak dobi vsak prejšnji naročnik tudi II. zvezek. Ako bi pa kdo ne želel novega zvezka, prosim, da mi to blagohotno sporoči po dopisnici in mi s tem prihrani stroške in delo. Hkrati pa vabim med svoje naročnike tudi one cenjene tovariše in tovarišice, ki dosedaj še niso v njihovem krogu, ter naznanjam, da jim lahko postrežem tudi še s I. zvezkom.

V Ljubljani 6. marca 1904.

Jos. Kostanjevec.

»Zvonček« ima v 3. številki to-le vsebino: 1. Balada o vinu. Fran Žgur. Pesem. 2. V spomin. Andrej Rape. Pesem. 3. Orel. Andrej Rapè. Pesem. 4. Sirota Ivanček. L. Černej. Povest. 5. Kadar vzhaja beli dan... Osojski. Pesem. 6. Kaznovale so ga... Andrej Rapè. Povest s podobo. 7. Ponoči. E. Gangl. Pesem. 8. Oblačkom. Osojski. Pesem. 9. Ob zibelki. F. Palnák. Pesem. 10. Prišli trije so možički... Osojski. Pesem. 11. Iz knjige prirode. Solovej. Poučna črtica. 12. Ljubezen sestic. Podoba v barvotisku. 13. Vprašanje in odgovor. E. Gangl. Pesem. 14. Na izprehodu. Ivo Trošt. Povest s podobo. 15. Moja grlica. Samko Cvetkov. Povest. 16. Tolažba. Ivan Stepko. Pesem. 17. Pouk in zabava. Slovo. Vinko Krek. Uglasbena pesem. — Za računarje. J. R. — Rusko-japonska vojna. — Spala — sedemnajst let. — Korejski pregovori. — Japonsko pismo. — Računska naloga. J. R. — Rešitev. — Sirite in naročajte ta krasni mladinski list!

Čitanka za obče ljudske šole. Izdaja v štirih delih. III. del. Za četrto in peto šolsko leto štiri- in večrazrednih ljudskih šol. Sestavila Henrik Schreiner in Fr. Hubad. Cena vezani knjigi I K 30 h. Na Dunaju. V cesarski kraljevi zalogi šolskih knjig, 1904. — Zunanjščina te »Čitanke« nam ni simpatična. Vidi se takoj, da je oficijalna iz-